JLD
APZALUMOŠANAS UZŅĒMUMS

FIXMAN

Latvijas ainavu arhitektūras biedrība

EIROPAS KULTŪRAS GALVASPILSĒTA
RĪGA 2014
NOTIKUMS

BĒRNU LAUKUMI UN SPORTA ZONAS

nozīme un ierīkošana daudzstāvu dzīvojamo kvartālu pagalmos

PAGALMU RENESANSE

Nodibinājuma Rīga 2014
un Latvijas Ainavu
arhitektūras biedrības
sadarbības projekts

iekļauts
EIROPAS KULTŪRAS
GALVASPILSĒTAS
programmā

Autori:
Jolanta Kušnere
ainavu arhitekte
SIA „JLD"
www.jld.lv

Miks Lukstiņš
rotaļu laukumu eksperts
SIA „FIXMAN"
www.fixman.lv

Dizains:
Līga Valdmane
ainavu arhitekte

Bērnu rotaļu laukums pagalmā kā bērna fantāzijas pasaule – aizraujoša un nesamākslota, kur valda nemitīga kustība un radošas rotaļas.
Droša, tīra vide, kvalitatīvi materiāli, košas krāsas un dabas klātbūtne ar kokiem, krūmiem un zālieniem veido daudzveidīgu saskarsmes telpu, kur kopā var rotaļāties visi bērni un iepazīties viņu vecāki. Pagalms ir arī vieta, kur bērnam "pagaršot zemi".
Kustība ir viens no mūsu dzīvesprieka un veselības avotiem.
Kustēties, vingrot, elpot svaigā gaisā – to visu mums var piedāvāt pagalms.
Mūsdienās iepazīstam arvien jaunus, viegli pieejamus sporta veidus, kas piemēroti pagalma videi un katras paaudzes vajadzībām.
Sportošana sniegs prieku un netraucēs apkārtējos, ja izmantosim drošu aprīkojumu un sporta zonas iekļausim apstādījumos.

Ievads

Mūsdienu bērni aug citādākā vidē nekā iepriekšējās paaudzes - daudz sarežģītākā, tehnoloģiski attīstītākā, informācijas bagātākā. Daudz vairāk nekā agrāk bērni nododas datoriem un mazāk fiziskajām aktivitātēm dabā vai sporta zālēs. Bērniem samazinās fizisko aktivitāšu apjoms un parādās liekā svara problēmas. Bērni gan attīstās ātrāk, tomēr viņu personības veidošanos un fizisko attīstību visvairāk ietekmē gan pieaugušo paraugs un rīcība, gan apkārtējās vides kvalitāte.

Mūsu aizņemtajā pasaulē būtiski ir radīt vietu atpūtai gan sev, gan bērniem. Svarīgi bērniem dot iespēju maksimāli daudz uzturēties ārā, svaigā gaisā, lai viņi attīstītos fiziski, emocionāli, sociāli un apgūtu apkārtējās pasaules daudzveidību.

Tomēr mūsu apkārtnē joprojām trūkst vietu, kur bērniem un pieaugušajiem droši un kvalitatīvi pavadīt brīvo laiku. Pilsētā, namu pagalmos ļoti pietrūkst labi iekārtotu sporta, rotaļu un atpūtas zonu.

Pareizi izveidots un daudzveidīgs **rotaļu laukuma aprīkojums veicina bērnu fizisko un garīgo attīstību.** Neviens vairs nešaubās, ka kvalitatīvs rotaļu laukums ir nozīmīgs, **lai bērni kļūtu veselīgāki, draudzīgāki, radošāki, līdzcietīgāki.**

- **Šūpošanās** bērnu iepriecina, nomierina un atslābina, turklāt tā attīsta un trenē viņa vestibulāro aparātu, sekmē smadzeņu darbību.
- **Jebkura kāpšana un kāpelēšana** saistīta ar kustību koordinācijas treniņu.
- **Lomu spēles** attīsta valodu, mūzikas un mākslas sajūtu un sociālo pieredzi.
- **Balansēšana, kustību koordinēšana** veicina loģisko domāšanu, telpisko izjūtu.
- **Plašs, brīvs zāliena laukums** dod iespēju no sirds izskrieties, rīkot sporta spēles vai radīt savu, īpašo rotaļu pasauli.

Nevajadzētu aizmirst arī par pieaugušajiem, jo arī viņiem reizēm gribas atcerēties bērnību. Fiziskas aktivitātes vecākiem kopā ar bērniem veicina dažādas virvju konstrukcijas (piramīdas, zirnekļi).

Nozīmīga loma attieksmē pret vidi ir arī bērnu vecāku pašu darinātām rotaļu iekārtām, kopīgi ar jauniešiem būvētām vingrošanas konstrukcijām un sporta rīkiem, pašu izveidotiem un aprīkotiem basketbola laukumiem. Uzstādot rotaļu un sporta ierīces pagalmā vai parkā, lielākā vērība jāvelta bērnu drošības garantēšanai.

Profesionālo ražotāju veidoto rotaļu iekārtu kvalitāti un drošību apstiprina sertifikāti. Pasaulē atzītās, sertificētās ražotājfirmās gatavotās bērnu rotaļu iekārtas ir augstas kvalitātes un drošas, turklāt ar interesantu un bērna domāšanu attīstošu dizainu. Visā pasaulē labāko rotaļu iekārtu ražotāju firmu speciālisti diendienā pēta gan bērnu vajadzības dažādos attīstības posmos, gan arī iespējamos apdraudējumus rotaļu laukumos. Profesionālās, sertificētās rotaļu iekārtu ražotājfirmas ir piemēram, KOMPAN, HAGS, COROCORD, LAPPSET, u.c.

Tiek ražoti arī speciāli izstrādāti rotaļu elementi, kas piemēroti arī cilvēkiem ar īpašām vajadzībām – gan bērniem, gan viņu vecākiem ar dažādiem kustību vai garīgiem traucējumiem, lai šie bērni varētu viegli piekļūt rotaļu vietai un izmantot tās sniegtās iespējas. Savukārt cilvēkiem, kuri pārvietojas ratiņkrēslos, jāveido ciets pieejas ceļa segums un rotaļu zona jānoklāj ar gumijas segumu vai koksnes šķeldu.

- Jebkuram bērnam ir tiesības rotaļāties!
- Jebkuram bērnam ir tiesības uz savu rotaļu telpu!
- Jebkuram bērnam ir tiesības izmantot savu laiku rotaļām!
- Arī bērniem ar fiziskiem un garīgiem traucējumiem ir tiesības rotaļāties kopā ar citiem bērniem! (Vides pieejamība)

Ievads

Lai īstenotu savu bērnu tiesības uz rotaļām un fizisko attīstību svaigā gaisā, drošā un skaistā vidē, jāsāk ar sava pagalma esošo iespēju izvērtēšanu. Katrā vietā iespējams atrast veidu, kā uzlabot pagalma kvalitāti un dot saviem bērniem iespēju kustēties, augt veseliem. Labākais veids – kopīgi ar saviem un kaimiņu bērniem kopā iekārtot jaunos rotaļu un sporta laukumus, kopīgi radīt sev nepieciešamo dzīves vides kvalitāti un nemitīgi to uzlabot.

Bukleta autori, konsultanti Jolanta Kušnere un Miks Lukstiņš būs labi palīgi, lai atrastu pareizo risinājumu rotaļu laukuma atjaunošanai jūsu pagalmā.

Problēma

Daudzstāvu namu pagalmos ļoti bieži redzams **nepiemērots segums zem esošajām rotaļu ierīcēm** – ciets, noblietēts zāliens, melnzeme (dubļi), asfalts, betona plāksnes, pārāk plāna smilts kārta.

Droša seguma galvenais mērķis ir amortizēt un mazināt triecienu galvai un ķermenim, kad persona nokrīt no rotaļu ierīces uz zemes.

Savukārt neatbilstošs segums nesniedz vajadzīgo amortizāciju kritienu gadījumā, tāpēc iekārtu lietošana var kļūt bīstama.

Šāda vide nav audzinoša un negatīvi ietekmē gan estētisko vērtību izpratni, gan bērnu turpmāko attieksmi pret savu veselību un drošību.

Ekonomiskais risinājums

Rīcība:

1. Noņemt esošo auglīgās augsnes kārtu.

2. Ierīkot smilts segumu vismaz 30 cm dziļumā. Lai rotaļlaukums izskatītos estētiskāks, laukuma malas jāierīko taisnas. Katrai rotaļu ierīcei ir nepieciešama drošības zona, tāpēc smilšu segumam jābūt vismaz 1.5m platumā apkārt ierīcei. Ja laukumā ir vairākas ierīces, smilšu laukumu apvieno kā vienu kopīgu zonu.

3. Regulāri katru nedēļu pārbaudīt segumu. Novākt atkritumus, traucējošus šķēršļus, regulāri izlīdzināt smiltis, īpaši zem šūpolēm, slīdkalniņiem, karuseļiem un vietās, kur bērni visaktīvāk skraida.

4. Katru gadu sekot līdzi smilts seguma slāņa biezumam. Nepieciešamības gadījumā papildināt vai atjaunot smilšu slāņa līmeni.

Labākais risinājums

Gumijas segums būtu praktiskākais, visdrošākais, estētiskākais, noturīgākais. Tomēr tas ir arī visdārgākais.

Iespējams izmantot gan gumijas plāksnes, gan vienlaidus lieto gumijas segumu.

Rīcība:

1. Noņemt esošo auglīgās augsnes virskārtu.

2. Sagatavot blietētu šķembu (fr. 20-40mm) pamatni vismaz 15cm dziļumā.

3. Ierīkot apmalītes (koka vai betona, vai metāla) gar laukuma perimetru.

4. Ieklāt gumijas segumu. Gumijas seguma biezums svārstās no 40-130mm atkarībā no rotaļu iekārtām (iekārtu krišanas augstuma).

PLAYTOP biezums	20mm	40mm	50mm	60mm	70mm	80mm	90mm	110mm	120mm	130mm
Krišanas augstums	700mm	1.2m	1.4m	1.6m	1.8m	2.1m	2.3m	2.6m	2.8m	3.1m

Problēma

Daudzstāvu namu pagalmos ļoti bieži redzamas **novecojušas, salauztas, satrunējušas un nedrošas rotaļu vai vingrošanas iekārtas** - no betona, metāla, koka.

Nedrošas iekārtas ir daļēji salauztas iekārtas vai ļoti viegli salaužamas, ar trūkstošām detaļām, asām detaļām, iekārtas, kur krītot iespējams gūt smagas traumas, sapuvušas un sarūsējušas iekārtas.

Ekonomiskais risinājums

Rīcība:

1. Demontēt bīstamās un bojātās konstrukcijas.
2. Demontēt rotaļu iekārtas, kas uzstādītas uz asfalta vai betona seguma, vai arī nomainīt segumu zem tām (skat. punktu 1).
3. Uzstādīt jaunas un vienkāršas vingrošanas iekārtas: līdztekas, pievilkšanās stienis, horizontālās gaisa trepes.

Labākais risinājums

Rotaļu laukuma ierīkošanai izmantot rūpnieciski ražotas, sertificētas, kompleksas vingrošanas iekārtas.

Rīcība:

1. Demontēt bīstamās un bojātās konstrukcijas, ja tādas ir.
2. Iespējams, ka jāizvērtē rotaļu laukuma novietojums pagalmā un jāatrod tam jauna, atbilstošāka vieta.
3. Ierīkot atbilstošu, drošu segumu ap rotaļu iekārtām – smilšu slānis, koksnes šķeldas slānis vai gumijas segums (skatīt punktu1).

Problēma

Pagalmā atrodas daļēji bojātas rotaļu iekārtas:

- iekārtas, kas ir cietušas no vandālisma , ir izdemolētas;
- atsevišķas metāla konstrukciju detaļas ir nolietojušās, tāpēc iekārta nav droša;
- koka daļas ir sapuvušas vai mehāniski bojātas (asas, skabargainas);
- pamatu stiprinājumi nestabili –izļodzījušies, izskaloti utml.;
- iekārtas ir pietiekami stabilas un drošas lietošanā,

Ekonomiskais risinājums

Rīcība - salabot iekārtas:

1. Metāla konstrukcijām, kas ir stabilas, nav salauztas un varētu tikt izmantotas arī turpmāk, noslīpēt asās vietas un pārkrāsot.
2. Sametināt bojātās metāla daļas, atjaunot skrūves un stiprinājumus.
3. Novērtēt iekārtu betona pamatus – ja tie ir atsegti, tad noteikti ap iekārtu jāpapildina smilts segums. Jāpārbauda stabilitāte.
4. Koka daļām pārbaudīt virsmas, lai nav skabargu. Nepieciešamajās vietās atjaunot dēļus vai paneļus.

Labākais risinājums

1. Vēlams papildināt laukumu ar jaunām iekārtām.
2. Ieteicams ierīkot piemērotu gumijas segumu (skatīt punktu Nr.1).

bet, iespējams, zaudējušas savu estētisko kvalitāti.

Rotaļu iekārtu kvalitāte ir regulāri jāpārbauda vairākas reizes gadā, lai rotaļāšanās būtu droša un priekpilna!

Iekārtu tehnisko un vizuālo stāvokli uzlabot, sakārtojot bojātas, bet lietojamas rotaļu un sporta iekārtas, ir īpašnieka pienākums!

Vēlams atjaunot krāsojumu.

Problēma

Daudzstāvu namu pagalmos ļoti bieži redzami **agrāk izbūvēti, neizmantojami, brīvi asfaltēti laukumi.**

Ir samērā maz iespēju, ko var darīt tukšā laukumā bez papildus aprīkojuma. Tāpēc šāds laukums visticamāk stāv tukšs, jo nespēj nodarbināt jauniešus.

Ekonomiskais risinājums

Rīcība, ja vien seguma kvalitāte atļauj izmantot laukumu fiziskām aktivitātēm:

1. Iespējams uzstādīt basketbola grozus vai futbola vārtus abos laukuma galos.

2. Neieguldot līdzekļus iekārtās, var uzkrāsot līniju marķējumu uz asfalta noteiktiem sporta veidiem (futbols, tautas bumba, kvadrāti, "klasītes").

3. Vēlams uzstādīt arī soliņus un kādu atkritumu urnu blakus laukumam - tās var būt vienkāršas koka konstrukcijas vai asprātīgi atjaunoti un pārkrāsoti padomju laika betona konstrukciju soliņi.

Labākais risinājums

1. Uzstādīt multi-funkcionālos vārtus un volejbola stabus abos laukuma galos. Tādā veidā var nodrošināt daudzveidīgas sporta aktivitātes – futbols, basketbols, strītbols, florbols, handbols, volejbols, teniss, badmintons.

2. Uz asfalta uzklāt sporta gumijas segumu ar līniju marķējumu.

3. Lai izvairītos no bumbas aizripošanas vai aizlidošanas, ieteicams uzstādīt 4m augstus metāla žoga posmus aiz basketbola groziem un futbola vārtiem. (Nožogojums pasargās mašīnas, apkārtējos gājējus, ēku logus).

Problēma

Pagalmā un tuvējā apkārtnē vispār trūkst aktivitātes iespēju pusaudžiem un jauniešiem.

Sekas ir tādas, ka pusaudži protestē ar agresiju, tīši bojājot un laužot bērnu laukumu aprīkojumu, aiz garlaicības traucē apkārtējiem, degradē esošo labiekārtojumu.

Tā kā jauniešu enerģijai nav, kur izpausties un sacensties sportojot, viņi sāk nodoties ar kaitīgām nodarbēm, pulcējas grupās un var kļūt pat bīstami.

Ekonomiskais risinājums

Rīcība:

1. Ieteicams ierīkot dažādas zonas sportiskām aktivitātēm:
   - vienkārši uzbūvējamas vingrošanas ierīces muskuļu treniņiem – līdztekas un pievilkšanās stieņus;
   - basketbola laukumu vai strītbola grozus;
   - galda tenisu u.c.
3. Plašāko zālienu atļaut izmantot futbolam.
4. Ziemā ierīkot slidotavu.
5. Ja iespējams, pusaudžiem atvēlēt daļu no pagalma, - ierīkot speciāli viņiem zonu, kur var pasēdēt, klausīties mūziku, netraucējot apkārtējiem. Vienlaikus saglabāt šo zonu pieaugušajiem pārredzamu un kontrolējamu.
6. Izveidot nelielu skrituļošanas laukumu, izmantojot esošās asfalta zonas.

Labākais risinājums

1. Ideālā risinājumā vēlams aprīkot pagalmu ar pusaudžiem piemērotiem, moderniem fiziskās aktivitātes rīkiem: alpīnisma elementiem, kombinētiem atlētiskās vingrošanas rīkiem.
2. Aprīkot pagalmu ar brīvdabas trenažieriem.
3. Ierīkot norobežotus sporta spēļu laukumus.
4. Iespējams norobežotā zonā ierīkot nelielu laukumu ar skatuvīti, kur talantiem izpausties un parādīt sevi, pulcēt ap sevi domubiedrus.
5. Radīt iespēju mākslinieciskām nodarbēm – mērķtiecīgai sienu vai ceļu seguma apgleznošanai, kas būtu pieņemama arī citiem iedzīvotājiem.
6. Radīt iespēju pašiem jauniešiem izgatavot vai piedalīties aprīkojuma izveidē, veidojot sev pieņemamu dizainu.

Problēma

Pagalmā vispār **nav labiekārtotu atpūtas vietu, nav pat soliņu un atkritumu urnu.**

Esošajā rotaļu vai sporta laukumā pietrūkst elementāra aprīkojuma – nav soliņu vecākiem cilvēkiem, mētājas atkritumi.

Ja pagalms nerada iespaidu par koptu un labiekārtotu vidi, tajā grūtāk pārliecināt ievērot uzvedības noteikumus un izturēties ar cieņu.

Ekonomiskais risinājums

Rīcība:

1. Iespēju robežās jācenšas atjaunot vismaz veco pagalma aprīkojumu -jāpieskrūvē jauni dēļi pie soliņu pamatnēm. Jāpadomā par gaumīgu, košu krāsojumu, iepriekš notīrot veco krāsu.

2. Jāsaremontē atkritumu urnas, tās jāuztur tīras. Arī betona elementus var gaumīgi un koši nokrāsot.

Labākais risinājums

1. Vēlams uzstādīt jaunas urnas un soliņus, izvēloties laikmetīgu dizainu, priecīgu krāsojumu.

2. Var veidot šaha un dambretes vai galda tenisa galdus, papildinot ar soliņiem skatītājiem.

3. Mūsdienīgā pagalmā iederēsies atpūtas zonas ar piknika galdiem un grilēšanas vietu.

4. Šādas atpūtas zonas noteikti jānorobežo no

Ja vide jau ir degradēta, netieši rodas iespaids, ka var nesodīti bojāt tālāk. Turpretī vienkārša, bet sakopta pagalma vide rada cieņu un vēlmi radīt ko jaunu.

Problēma

Pagalmā vispār **nav nevienas rotaļu iekārtas, bērnu laukuma un sporta zonas.**

Pagalms ir garlaicīgs, nav piemērots bērnu un jauniešu atpūtai.

Pagalmu aizņem tikai mašīnas, cietie segumi, degradēti apstādījumi, bijušā labiekārtojuma atliekas.

3. Ja esošos elementus vairs salabot nav iespējams, tie visi jādemontē, lai pagalmā nebūtu vidi degradējoši objekti.

4. Ja esošie soliņu pamatu elementi iegrimuši zemē vai sašķiebušies, tie jāizrok un jāuzstāda no jauna, izlīmeņojot.

5. Ja ir iespējams, jāizveido cietā seguma pamatne pie soliņiem.

Ekonomiskais risinājums

Rīcība:

1. Kā viena no pirmajām ieteicamajām darbībām būtu rotaļu iekārtas uzstādīšana, kas piemērota visiem vecumiem – šūpoles.

2. Iespējams veidot radošus rotaļu elementus – skulptūras, ko mākslinieki var izgatavot no pieejamajiem kokmateriāliem. Var izmantot vecās papeles vai citus pagalmā nozāģētus kokus.

3. Nevajadzētu būvēt augstas kāpelēšanas iekārtas, pagalma ar apstādījumiem – dzīvžogiem vai krūmu grupām.

5. Klusajai atpūtai un grāmatu lasīšanai piemēroti būs ērti soli ar atzveltnēm. Tuvumā iederēsies skaisti nodalošie apstādījumi.

Labākais risinājums

1. Ieteicams uzlabot pagalma ainavu, piešķirt savdabīgu identitāti, uzstādot pašu veidotus vai rūpnieciski ražotus mākslas objektus, skulptūras.

2. Vēlams ierīkot rūpnieciski ražotus rotaļu elementus, smilšu kastes, kāpelēšanas kompleksus, šūpoles.

3. Ieteicams ierīkot rotaļu laukumam atbilstošu segumu (skatīt punktu Nr.1).

ļoti sarežģītas konstrukcijas, kas var būt bīstamas, radīt krišanas vai iesprostošanās riskus, kļūt asas vai nestabilas salaušanas gadījumā!

4. Var izveidot vienkāršus solus un galdiņus – piknikiem un galda spēlēm: šaham, dambretei un citām spēlēm brīvā dabā.

5. Var izveidot zemas šķēršļu joslas, no ieraktiem baļķiem, atjaunotām veco iekārtu detaļām.

6. Ieteicams ierīkot smilšu segumu.

Problēma

Bērnu drošība ir pastāvīgi apdraudēta pagalmos, kur **bērnu rotaļu laukumi robežojas ar iekšpagalma ceļu vai auto stāvvietas brauktuvi**.

Bērni rotaļājoties var netīšām izskriet uz brauktuves priekšā mašīnai. Lai novērstu negadījumu varbūtību, bērnu rotaļu zonas nepieciešams norobežot ar dzīvžogu vai speciāliem žogiem, barjerām.

Lielos un plašos pagalmos ir iespējas veidot apstādījumu joslas no kokiem un krūmiem rotaļu laukumu telpiskai norobežošanai. Tas bērniem rada patvēruma un drošības sajūtu , kā arī mājīgāku vidi, dod noēnojumu no vasaras karstās saules.

Ekonomiskais risinājums

Rīcība:

1. Visvieglāk un lētāk ir izveidot norobežojumu rotaļu zonai ar dzīvžoga rindu, ziedošiem dekoratīviem krūmiem. Var veidot cirptu dzīvžogu vai iestādīt brīvi augošas krūmu grupas, joslas.

2. Pie bērnu laukumiem nedrīkst stādīt ērkšķainus vai indīgus krūmus. Spēcīgi aromātiski krūmi var pievilināt bites, kuru dzēliens daudziem bērniem izraisa alerģiskas reakcijas!

3. Stādot dzīvžogu, jāveido viena vai divas ieejas/izejas rotaļlaukumā.

4. Veidojot žogu, jāparedz vārtiņi, kurus mazam bērnam pašam nav iespējams atvērt.

Labākais risinājums

1. Vēlams izveidot kombinētu norobežojumu: sētiņa un krūmu dzīvžogs.

2. Ierīkojot sētiņu, vajadzētu uzstādīt vārtiņus ar drošības klapi – speciālu mehānismu, kuru bērni pašrocīgi nevar atvērt un aizmukt. Sētiņai jābūt ar vertikāliem stieņiem, lai izvairītos no rāpšanās pāri.

3. Jāveido laukumu ar 1-2 skaidri definētām ieejām un izejām rotaļlaukumā, ap to izveidojot koka vai metāla sētu vai barjeras.

4. Dažkārt pietiek ar ļoti vienkāršotu norobežojumu: pa laukuma perimetru izvietojot stabiņus, kas savstarpēji savienoti ar ķēdēm!

Problēma

Daudzstāvu namu pagalmos ļoti bieži redzamas **agrāk izbūvētas celtniecības konstrukcijas, tehnisko ēku betona vai mūra sienas, to fragmenti.** Bieži šīs būves vai to fragmenti ir pamesti un neapsaimniekoti, nevienam nepiederoši.

Šāda vide **veido drūmu, pamestu ainavu**, iedzīvotājiem rada nepatiku pret savu pagalmu. Zūd vēlme uzturēties pagalmā.

Šādos gadījumos defektu ieteicams pārvērst par efektu!

Ekonomiskais risinājums

Rīcība:

1. Jānovērtē konstrukciju drošība, jāpārbauda īpašumu piederība. Ja būve ir droša un nolemts to saglabāt, tad labākais risinājums ir to apgleznot. Vēlams izveidot modernu grafiti sienu, iesaistot apkārtnē dzīvojošos jauniešus, kas noteikti labprāt iesaistīsies savas vides sakopšanā un turpmāk vēlēsies pasargāt sava darba augļus! Iespējams, ka sienas virsma pirms apgleznošanas ir speciāli jāsagatavo.

2. Sienu var lietot rotaļām vai sporta spēlēm, ja uz tās uzzīmē marķējumu bumbu spēlēm, piemēram, futbola vārtus, vai dažādus apļus iekrāsotiem cipariem. Šādā spēļu zonā jāparedz arī noturīga seguma izveide.

3. Ap šādu pārveidotu objektu nepieciešams sakārtot arī apkārtējo vidi, - savākt visus atkritumus, ierīkot zālienu.

4. Vēlams uzstādīt soliņus un atkritumu urnas, var izveidot arī speciālos stāvsolus jauniešiem.

Labākais risinājums

1. Ja esošos betona elementus nolemts saglabāt, jāpadomā, kā tos vislabāk iekļaut pagalma jaunajā plānojumā. Iespējams, ka sienas virsma pirms apgleznošanas būtu speciāli jāsagatavo, tad jāveido gleznojuma kompozīcija, iesaistot apkārtnē dzīvojošos jauniešus.

2. Blakus var veidot jauniešu atpūtas un satikšanās vietu - uzstādīt soliņus, stāvsolus jauniešiem, atkritumu urnas, izveidot nelielu sporta vingrošanas zonu (kas nerada troksni pagalmā).

3. Paredzēt apgaismojumu, izmantojot vietējo elektrības pieslēgumu, gaismas elementus ar saules baterijām vai vienoties par pieslēgumu pilsētas apgaismojumam.

4. Ierīkot cieto segumu – šķembas, vai bruģi (arī mākslinieciski, kombinējot no veciem materiāliem), tenisītu, asfaltu...

5. Otra iespēja ir **pilnībā likvidēt vecos betona objektus**, un to vietā ierīkot jaunu sporta vai rotaļu zonu.

Problēma

Pagalmā esošie rotaļu un sporta laukumi nav apgaismoti vakara un nakts stundās.

Apgaismojuma trūkums bieži vien ir iemesls lielākam vandālismam, kā arī stereotipiem par pagalmiem kā tumšām un nedrošām vietām.

Ekonomiskais risinājums

Rīcība:

1. Vēlams uzstādīt apgaismojumu – prožektorus pie sporta laukumiem vai laternas (vismaz ar saules baterijām) pie bērnu laukumiem. Tas dod iespēju sportot arī vakara stundās, piemēram, pavasarī vai rudenī, kad diennaksts gaišais laiks ir īss.

2. Nelielu, ekonomisku prožektoru (ar kustību sensoru) var uzstādīt pie dzīvojamās mājas fasādes.

Labākais risinājums

Vēlams uzstādīt apgaismojuma laternas, kas pieslēgtas pilsētas apgaismes sistēmai.

Problēma

Daudzos pagalmos vēl saglabājušās **šūpoles, kam sēdekļi stiprināti ar cieto sakab**i (pie metāla stieņiem vai koka latām).

Šādas šūpoles ir bīstamas, var nodarīt smagas traumas kādam, kas nejauši ieskrien to ceļā, kā arī tiem, kas neievēro drošības noteikumus šūpojoties. Šādu sēdekļu trieciens galvai var būt letāls bērnam un pat pieaugušajam.

Tikai ķēdēs vai virvēs iekārti sēdekļi spēj ātri apstāties un trieciena gadījumā absorbēt kustību, nenodarot būtisku kaitējumu!

Ekonomiskais risinājums

Rīcība:

Jāveic veco, stieņos stiprināto sēdekļu demontāža un nomaiņa pret ķēdēs iekārtiem sēdekļiem.

Tas ir vienkāršs un ekonomisks risinājums, bet **ļoti nozīmīgs ieguldījums bērnu veselībā un drošībā!**

Labākais risinājums

1. Labākajā variantā vēlama pilnīga veco šūpoļu demontāža.

2. Jaunu šūpoļu uzstādīšana, kam sēdekļi iekārti ķēdēs.

3. Bērnu daudzveidīgai fiziskajai attīstībai vēlams pagalmā izvietot dažādu veidu šūpoles, t.sk ar grozu tipa sēdekļiem vai pat stāvšūpoles.

4. Segums zem šūpolēm – smiltis vai gumijas (skatīt punktu Nr.1).

Problēma

Dažos padomju laikā būvētajos namu pagalmos **saglabājušies tukši bradājamie baseini.**

Pamestas pagalma zonas ar degradētām būvju atliekām, veci inženiertehniskie objekti var radīt nelaimes gadījumus vai kļūt par vietu, kur uzkrājas atkritumi un pērnās lapas.

Pamestas būvju atliekas degradē vidi un var veicināt vandālismu.

Ekonomiskais risinājums

Rīcība:

Senas, vairs nelietotas būves ir vai nu **jādemontē** vai **jāatrod tām jauns pielietojums,** meklējot radošus risinājumus, atbilstoši lietotāju vajadzībām.

Labākais risinājums

1. Kādreizējo bradājamo baseinu, kas nav dziļš, var piepildīt ar smiltīm, izveidojot ērtu smilšukasti. Nepieciešams arī uzbūvēt platas apmales no koka brusām vai dēļiem (silts materiāls) lai bērni var sēdēt vai rotaļāties uz apmales.
2. Ja baseins ir plašs un dziļāks, to var veidot arī kā atsevišķu, norobežotu rotaļu zonu, nepieciešamības gadījumā ierīkojot pakāpienus. Baseina iekšpusi var daudzveidīgi izkrāsot, radot kopā ar bērniem atraktīvus zīmējumus ar multfilmu tēliem vai pasaku un dabas motīviem.
3. Jāpārliecinās par lietusūdeņu aizvadīšanu no vecā baseinā izveidota rotaļu laukuma vai smilšu kastes!

Problēma

Rotaļu un sporta laukumos vai to tiešā tuvumā atrodas dažādi nepiemēroti šķēršļi un objekti (būvmateriālu atliekas, senu būvju pamatu vai sienu fragmenti, solu pamatnes u.c.).

Vienmēr jāatceras, ka bērni savām rotaļām izmantos arī tos objektus, kas pēc būtības tam ir pilnīgi nepiemēroti un bīstami, tādēļ labāk pagalmā neuzturēt šādas „aizgājušo laiku relikvijas"!

Likvidējot visus bīstamos objektus, uzlabosies ne tikai drošība pagalmā, bet arī palielināsies lietderīgi izmantojamā platība.

Ekonomiskais risinājums

Rīcība:

1. Demontēt visus nolietotos sporta iekārtu elementus, šķēršļus, riepas, kuras ir saplēstas vai kurām atsegts metāla stiegrojums.

2. Noteikti jālikvidē betona plāksnes, akmeņi, koka celmi, kas atrodas rotaļu drošības zonā (1,5m platā joslā ap rotaļu iekārtu).

3. Attīrīt rotaļu laukuma apkārtni no objektiem, kurus bērni var izmantot rotaļām, bet kuri tam nav paredzēti vai ir bīstami – asi priekšmeti, metāla vai betona objektu paliekas.

4. Obligāti nosegt vaļējas lūkas, šahtas.

5. Pēc demontāžas nolīdzināt katru vietu un iesēt zālienu vai izveidot citu sportam piemērotu segumu.

Labākais risinājums

1. Atbrīvojot pagalmu no vidi degradējošiem elementiem, rodas iespēja izveidot plašu sporta zonu ar kvalitatīvu stiprināta zāliena segumu.

2. Rodas vieta jauna rotaļu laukuma izveidei. Var ierīkot atsevišķas rotaļu zonas dažādu vecumu bērniem: jaunākajam vecumam un pusaudžiem ir ļoti atšķirīgas vajadzības!

3. Katram rotaļu laukumam var ierīkot atbilstošu segumu – smilšu vai koksnes šķeldas slānis pusaudžiem; krāsains gumijas segums vismazākajiem bērniem (skatīt punktu Nr.1).

Problēma

Pagalmā ir smilšukastes, kuras netiek izmantotas, jo ir nolaistas un daudzus gadus nav bijušas atbilstoši apsaimniekotas.

Bieži vien smilšu kastes ir tehniski salīdzinoši labā stāvoklī, un galvenais veicamais darbs ir to sanitārā apkope un smilšu atjaunošana. Būtiski ir pilnībā atjaunot visu smilšu slāni vismaz 50 cm dziļumā. Atvērtas smilšukastes piesaista suņus un kaķus, kas tur pastāvīgi nokārto savas dabiskas vajadzības. Rezultātā smilšukastes vairs nav bērniem lietojamas.

Arī apkārtnes sakārtošana ir svarīga, jo nepieciešams atjaunot bērnu laukumam atbilstošu vides labiekārtojumu.

Ekonomiskais risinājums

Rīcība:

1. Nomainīt smiltis, notīrīt apmales, sakopt visu apkārtējo zonu.

2. Atjaunot smilšukastes apmales izmantojot bērniem draudzīgus materiālus, vēlams, - koka.

3. Vēlams uzstādīt viegli uzliekamu un noņemamu pārsegu vai tīklu, kas pasargās smiltis no piesārņojuma.

Labākais risinājums

1. Atjaunot apmales.

2. Vēlams uzstādīt smilšukastei atveramu-aizveramu vāku.

3. Pilnībā nomainīt smiltis.

Problēma

Apzīmēti celiņi un asfaltētie laukumi.

Bērniem ļoti patīk zīmēt, tāpēc šo vēlmi un jaunos talantus vajadzētu attīstīt, taču reizēm pieaugušajiem liekas kaitinoši vai par traucējoši un aizvainojoši, ja ar krītiņiem tiek apzīmēti vai apķēpāti visi pagalma celiņi un asfaltētie laukumi.

Ekonomiskais risinājums

Rīcība:

1. Ieteicams pagalmā izveidot tāfelei līdzīgu sienu, ko var samērā vienkārši izgatavot. Pie koka vai metāla balstiem pieskrūvē mitrumizturīgo finieri, veidojot arī nosedzošo jumtiņu. Gatavo tāfeli nokrāso ar speciālo krāsu. Uz tādas pagalma tāfeles bērni turpmāk varēs zīmēt ar krītiņiem!

2. Šāda tāfele ir viegli notīrāma ar ūdeni. Turklāt lietainas dienās tāfele noskalosies pati.

3. Reizēm tāfeli vajadzēs atkal nokrāsot.

Labākais risinājums

Bieži vien bērniem patīk lēkāt „klasītes", tāpēc tiek apzīmēti asfaltētie celiņi. No tā var izvairīties, ierīkojot gumijas segumu, kurā jau iestrādātas dažādas spēles. Šādi krāsaini spēļu segumi ir jāveido jau kā atsevišķa rotaļu zona.

Problēma

Informācija par drošu rotaļu un sporta laukumu izmantošanu.

Katram rotaļu laukumam tuvumā būtu ieteicams uzstādīt informācijas stendu, kurā īsi apkopota informācija par laukuma lietošanas noteikumiem. Tas ļaus apkārtējiem vieglāk saprast , kam laukums domāts, kā ari izraisīs lielāku cieņu pret padarīto darbu.

Stendu var gatavot un tekstu rakstīt paši bērni. Tad arī viņi labāk pārzinās šos noteikumus.

Ekonomiskais risinājums

Rīcība:

1. Izvietot rotaļu laukumā informāciju ar aicinājumu izturēties ar cieņu vienam pret otru, pret apkārtējo, to nelauzt un izmantot tikai paredzētajām aktivitātēm.

2. Informācija par kārtības noteikumu ievērošanu jāpasniedz draudzīgā, neuzbrūkošā formā, iespējams – pat ar humoru. Jāakcentē sadarbības piedāvājums, ne aizliegumu uzskaitījums!

3. Informāciju var veidot kā stāstu no zīmējumus vai piktogrammām.

4. Jāpiemin, kurai bērnu vecuma grupai laukums ir paredzēts.

5. Papildus ieteicams izvietot informāciju, kur vērsties nelaimes gadījumā, ka arī par precīzu objekta atrašanās adresi.

Labākais risinājums

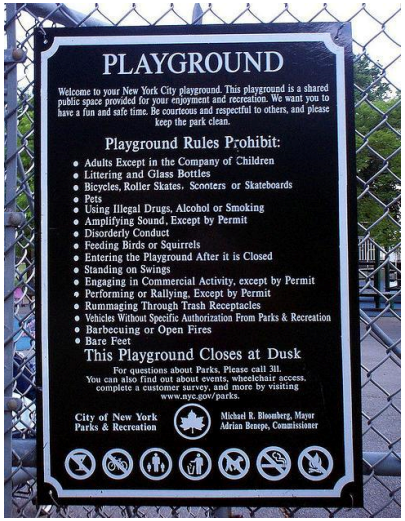

Problēma

Rotaļu laukumu izmantošana un uzturēšana ziemā.

Latvijas apstākļos ziemas sezona ir pietiekami ilga, tāpēc svarīgi rūpēties, lai rotaļu zonas aprīkojums būtu piemērots izmantošanai arī aukstajos gadalaikos.

Lai bērniem būtu patīkami un droši, jārūpējas gan par rotaļu zonu iekārtām, gan par segumiem.

Ekonomiskais risinājums

Rīcība:

1. Novērst ledainas un slidenas virsmas uz pašām iekārtām, kā arī ap tām. Var izmantot smiltis līdzīgi kā uz ietvēm (no sāls gan vajadzētu izvairīties, lai nebojātu iekārtas).

2. Iespēju robežās notīrīt sniegu uz un ap rotaļu iekārtām, ja tas traucē tām piekļūt.

3. Iespēju robežās notīrīt sniegu no rotaļu iekārtu platformām, lai sablietējies sniegs nerada iespēju bērniem viegli pārkāpt pāri norobežojošajiem elementiem.

4. Ja segums ap šūpolēm ir slidens un ledains, uz šo periodu ieteicams noņemt šūpoļu krēsliņus.

Labākais risinājums

Ziemas periodā visjaukākie ir tie rotaļu laukumi, kuros ir slidkalniņi vai izveidots atbilstošs reljefs.

Problēma

Rotaļu laukumu kopšana un apsaimniekošana.

Rotaļu laukums ikdienā ir jākopj un jāaprūpē, lai tas visu laiku būtu drošs un labā stāvoklī.

Regulāra laukuma apkopšana un tūlītēja bojājumu novēršana arī mazina tā ļaunprātīgu demolēšanu!

Ekonomiskais risinājums

Rīcība:

1. Vismaz reizi nedēļā vizuāli apskatīt iekārtas, vai tās nav bojātas, demolētas.
2. Regulāri atjaunot un izlīdzināt segumu.
3. Regulāri tīrīt vai aizkrāsot grafiti, ja tādi rodas, lai veicinātu izpratni par sakoptu un tīru vidi kā pašsaprotamu un normālu.
4. Divreiz gadā veikt iekārtām nopietnu tehnisko pārbaudi, nostiprināt vaļīgās vietas, atjaunot trūkstošās skrūves un mazās detaļas, pārbaudīt iekārtu stabilitāti, nomainīt bojātās, pūstošās koka detaļas.
5. Reizi 3-4 gados (vai pēc vajadzības) atjaunot iekārtu krāsojumu, atsvaidzināt iekārtu vizuālo izskatu.
6. Ja konstatēti ierīces bojājumi, tie ir jāsalabo iespējami īsākā laikā.
7. Ja iekārtas bojājums ir nopietns un apdraud cilvēkus, tad ierīce ir jānorobežo līdz pilnīgai bojājumu novēršanai ar speciālo marķēto lentu vai barjerām.

Labākais risinājums

Rotaļu laukumu iekārtas un elementi

Smiltis rotaļu laukumos

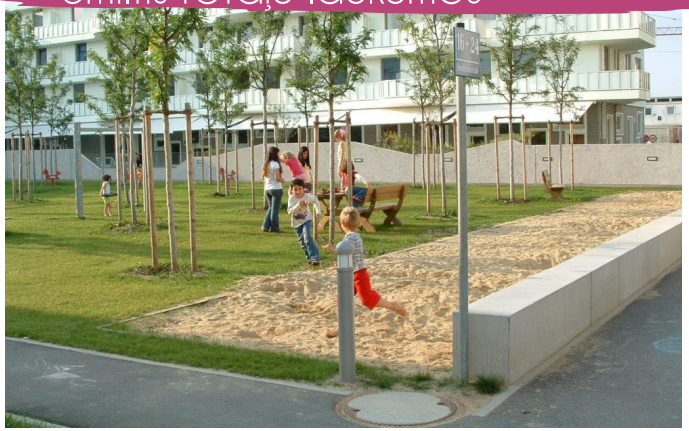

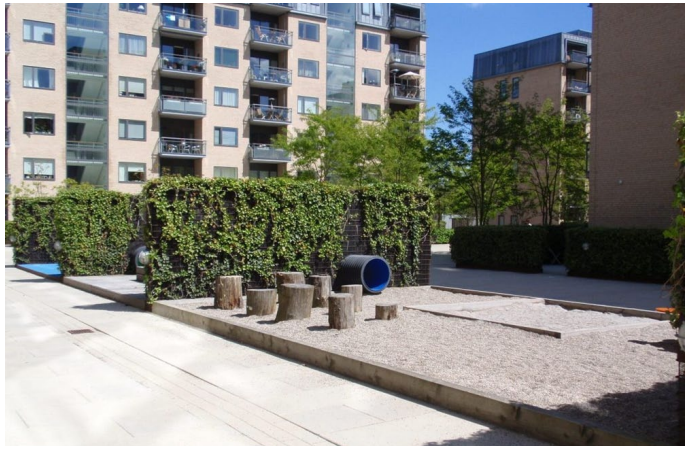

Koka elementi rotaļu laukumos

Reljefa izmantošana rotaļu laukumos

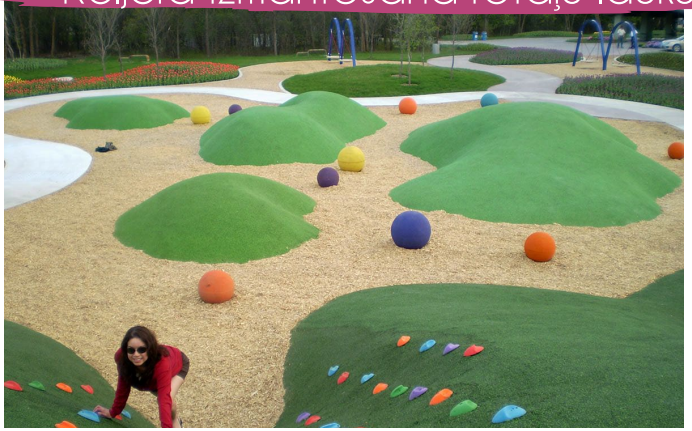

Laukumi un iekārtas sportošanai

Rotaļu laukumu norobežošanas iespējas

Radoši elementi rotaļu laukumos

Radoši elementi rotaļu laukumos

Idejas radošam segumam

Atpūtas iespējas jauniešiem

Vairāk ideju un iedvesmojošu attēlu var apskatīt „Pagalmu Renesanse" mājas lapā Ideju galerijā (http://riga2014.laab.lv/index.php/ideju-galerija/bernu-laukumi un http://riga2014.laab.lv/index.php/ideju-galerija/sporta-zonas)

Konsultācijas, laukumu projektēšanu, rūpnieciski ražotas rotaļu un sporta iekārtas var atrast www.rotalasunsports.lv; www.fixman.lv; www.jld.lv